

USMERNENIA

Poprad, November, 2018

Predslov

Základ pre definíciu týchto usmernení vytvára **spoločná stratégia pre integrovaný systém správy historických zastavaných území** (ďalej iba HZÚ) v rámci stredoeurópskeho regiónu, spracovanej ako jeden z výstupov projektu. Sumarizuje nápady a rady partnerov v cieľom **vylepšiť a dosiahnuť efektívnejší a udržateľný systém správy HZÚ** a taktiež kapitalizovať medzinárodný spoločný prístup naprieč krajinami strednej Európy. Jedná sa o **unikátny dokument** na počiatku ktorého bola **spoločná analýza** rozličných lokálnych systémov správy územia a je založená na **spoločnom prístupe k správe HZÚ**.

Cieľom dokumentu je podpora implementácie spoločnej stratégie definovaním prakticky orientovaných princípov a prístupov pre modelové územie historického zastavaného územia mesta Poprad. Dokument predstavuje jeden z nástrojov zameraných na dosiahnutie rovnováhy medzi kultúrnou ochranou a dennodennými potrebami na zaistenie vitálnosti HZÚ, harmonizáciu údržby HZÚ v dobrom stave, ako aj poskytnúť užívateľom uspokojivý zážitok, ktorý zároveň podporuje turizmus a miestnu ekonomiku. Berúc toto do úvahy, dokument by mal prispieť k udržateľnému rozvoju HZÚ na základe celistvého, multidisciplinárneho a participatívneho prístupu v procese správy a manažmentu HZÚ.

Usmernenia majú **ambíciu adresovať celé spektrum zainteresovaných subjektov** počnúc od miestnych samospráv cez profesionálne inštitúcie až po vlastníkov, občanov a návštevníkov ponúkajúc im rámce pre spoluprácu vedenú spoločnými hodnotami a porozumením potrebe harmonizovať rozličné záujmy v HZÚ. Toto je rola manažmentu rozvoja a plánovania, ktorá zahŕňa plánovanie strategického socio-ekonomického rozvoja ako aj územného plánovania nakoľko tento dokument je zameraný na princípy implementované v ich rámcoch.

Pravidlá sú pripravené v súlade so základnými princípmi, ktoré sú formulované v zákonoch:

- Ochrana pamiatok a kultúrneho dedičstva je povinnosťou každého občana (Ústava Slovenskej Republiky),
- Pamiatky by mali byť aktívne využívané v súlade s ich pamiatkovými hodnotami (Zákon NR SR č. 49/2002 Z.z., Ústava Slovenskej Republiky)

Mesto Poprad je jedným z partnerov **medzinárodného projektu BhENEFIT**, ktorý je vedený mestom Mantova, akumulujúc know-how a praktické skúsenosti z rôznych miest strednej Európy. Tieto mestá spoločne pracujú na novom modeli zdieľaného, interdisciplinárneho a viacúrovňového manažmentu, ktorý sa zameriava na participáciu medzi inštitucionálnymi zainteresovanými subjektmi a občianskou spoločnosťou. Participatívny prístup sa zameriava na ustanovenie zdieľania poznatkov a schopností a prebiehajúcej spolupráce na rozvoji zdieľaného manažmentu HZÚ aj vďaka zapojeniu občanov.

Tento dokument má za cieľ stať sa užitočným **nástrojom pre výkonný manažment ako aj plánovanie a dizajn** založený na celistvom, integrovanom a participatívnom prístupe.

Tieto usmernenia majú ambíciu byť kostrou pre operatívny manuál v oblasti dizajnu, udržateľného zlepšovania stavu a ochrany HZÚ.

Kapitola 1: VÍZIA a POSLANIE HZÚ

1.1 Vízia

V strednodobom a dlhodobom horizonte HZÚ v meste Poprad majú za cieľ stať sa živšou časťou mesta uspokojujúcou potreby všetkých zainteresovaných subjektov a zároveň zachovávať udržateľnosť historických hodnôt akumulovaných naprieč stáročiami v tomto území. Rozvoj tohto územia by mal byť založený na efektívnom využívaní kultúrnych, spoločenských a ekonomických zdrojov a potenciálov ako výsledok pozície mesta Poprad ako regionálneho centra a medzinárodného centra turizmu, prepájajúc historické hodnoty s prírodnými hodnotami jedného z najstarších národných parkov v Európe. Nasledujúc tieto princípy, HZÚ sa stanú jedným z hlavných fenoménov atraktivity mesta Poprad a regiónu a ich konkurencieschopnosti v národnej a medzinárodnej dimenzii.

HZÚ mesta Poprad predstavuje veľkú časť mesta, ktorá pozostáva z prerušovanej zástavby historických štruktúr bývalých samospráv Veľká, Spišská Sobota, Strážky, Poprad a Matejovce. Nakoľko predstavujú špecifické hodnoty a špecifické výzvy pre rozvoj, vyžadujú špecifické prístupy na dosiahnutie rovnováhy medzi súčasnými potrebami a využitím a ochranou pamiatok s ich historickými vlastnosťami. Je potrebné, aby tento proces bol založený na autentických poznatkoch rámčujúc špecifický, ale integrovaný prístup k implementácii integrovanej participatívnej stratégie s dôrazom na komunitu, obyvateľov a ich potreby.

1.2 Poslanie

Pre naplnenie stanovených cieľov v stratégii, poslaním pravidiel je poskytnúť rámec pre výkonný manažment a rozhodovacie procesy s podmienkou viacúrovňovej polycentrickej správy územia a rozhodovania multi-aktérov.

Preto je potrebné, aby bol dôraz kladený na:

- Ochranu HZÚ a regeneráciu fyzických štruktúr vrátane budov ako aj infraštruktúry a mestských verejných priestorov sledujúc princípy zachovania udržateľnosti kultúrnych a prírodných chránených hodnôt;
- Funkčná reštrukturalizácia HZÚ a konkurencieschopnosť za účelom naplnenia potrieb zainteresovaných subjektov a prinavrátenie života do HZÚ a mesta vrátane pozitívnych spoločenských dopadov;
- Prístupnosť a syntax HZÚ podporujúc priestorovú a sociálnu inklúziu územia v meste a regióne ako predpoklad pre vitálnosť a atraktívnosť pre občanov a návštevníkov;
- Udržateľná kapitalizácia územného kapitálu HZÚ;
- Všetky tieto oblasti sú navzájom prepojené a princípy, ktoré ich adresujú sú založené na integrovanom, multidisciplinárnom a participatívnom prístupe.

Kapitola 2: PARTICIPATÍVNY PRÍSTUP

2.1 Všeobecne o participatívnom prístupe

V rámci piatich vyššie spomenutých záujmových oblastiach je jedným z vedúcich princípov aplikácia participatívneho prístupu. Tento prístup by mal prispieť k zvyšovaniu povedomia o hodnotách HZÚ, potrebe ochrany ich udržateľného rozvoja a (zdieľaných) zodpovedností zainteresovaných subjektov ako aj potreby zdieľať aktivity, benefity a náklady s cieľom zachovania udržateľného rastu komunity využívajúc potenciál HZÚ. Vo všetkých HZÚ, ktoré tvoria centrum mesta je hlavnou výzvou nájsť správnu rovnováhu medzi rôznymi záujmami obyvateľov, vlastníkov, užívateľov a turistov, ako aj vhodný mód komunikácie a spolupráce medzi aktérmi miestneho rozvoja.

Na základe známych špecifík rozličných zainteresovaných subjektov, ich kapacít, technických schopností, zdrojov a zapojenia, stratégia pre ich zapojenie by mala byť spracovaná ako súčasť manažmentu HZÚ. Správne načasovanie, nástroje a formy participácie by mali byť taktiež definované. Prostredníctvom zapojenia zainteresovaných subjektov, uvedenie si hodnoty príspevku každého jedného človeka do procesu nie je iba praktické, ale aj kolaboratívne a oprávňujúce pri hľadaní riešení spoločne.

2.2 Zapojenie zainteresovaných subjektov

Nasledujúca časť ukazuje hlavné zainteresované skupiny, ktoré by mali byť zapojené do projektov v rámci HZÚ Poprad. Ako bolo špecifikované v spoločnej stratégii pripravenej na úrovni strednej Európy, sú rozdelení do dvoch kategórií: **inštitucionálne a ostatné zainteresované subjekty**.

Obe kategórie by mali byť zapojené v oboch fázach, fáze strategickej a fáze výkonného manažmentu. Inštitucionálne zainteresované subjekty v princípe musia byť zainteresované podľa legislatívy a do veľkej miery sú povinní participovať, zatiaľ čo zapojenie ostatných zainteresovaných subjektov vyžaduje širokú, na ciele orientovanú stratégiu pre ich aktiváciu.

Hovoriac o inštitucionálnych **zainteresovaných subjektoch**, kompetencie dané zákonom adresujú formálne orgány na viacerých úrovniach nasledovne:

a) Týkajúce sa ochrany pamiatkového fondu:

- Ministerstvo Kultúry Slovenskej Republiky (+ pamiatková inšpekcia)
- Pamiatkový Úrad Slovenskej Republiky (a jeho pobočka v Poprade)
- Prešovský samosprávny kraj
- Mesto Poprad

b) Týkajúce sa fondu historických budov vrátane historických území a kultúrnej krajiny:

- Prešovský samosprávny kraj
- Mesto Poprad

(s metodologickou podporou Pamiatkovej ochrany Slovenskej Republiky)

Okrem základných zodpovedností existujú doplnkové zodpovednosti

Zodpovednosť za udržiavanie a obnovu pamiatkového fondu (taktiež aj fond nechránených historických budov) je vždy v kompetencii vlastníka objektu (zákon č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu + zákon č. 50/1976 Z. z. stavebný zákon).

Zodpovednosť za vytváranie podmienok na ochranu pamiatok (právna, manažérska, finančná) je v kompetencii Ministerstva Kultúry Slovenskej Republiky.

Zodpovednosť za monitoring dodržiavania právnych predpisov ochrany pamiatok je v kompetencii Pamiatkového Úradu Slovenskej Republiky a jej regionálnych pobočiek.

V rámci zapojenia neinštitucionálnych zainteresovaných subjektov napr. širokej verejnosti, základom pre úspešnú participáciu verejnosti je informovanie občanov a iných zainteresovaných subjektov, konzultácie a komunikácia s verejnosťou, ktoré vedú k motivovaniu a zapojeniu verejnosti. Nemôžeme očakávať zapojené a zodpovedné názory alebo postoje od občanov v prípade, že neboli informovaní o alternatívach a predpokladaných vplyvoch riešení. Najdôležitejším nástrojom na zapojenie verejnosti je začať tak skoro ako je to možné, pravdivo informovať a predstaviť celý a objektívny obraz plánovanej prestavby objektu. Toto sa vykonáva na Slovensku na základe zákona č. 24/2006 Z. z. o posudzovaní vplyvov na životné prostredie a požiadavky distribuovať v priebehu 3 dní informácie o začatí strategického environmentálneho posudzovania vypracovania miestneho plánu a zozbierať pripomienky verejnosti počas 3 týždňov. Taktiež je k dispozícii zákon č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií, ktorý garantuje právo verejnosti na voľný prístup k informáciám o aktivitách o ktorých sa diskutuje a rozhoduje spolu s verejnosťou. V slovenskom stavebnom zákone č. 50/1976 Z. z. je stanovená povinnosť informovať verejnosť a verejnosť má právo participovať v plánovacích procesoch v špecifických častiach celého procesu, avšak v praxi toto prebieha väčšinou vo formálnej rovine, nakoľko priame formy participácie verejnosti a ich dôležitosť v plánovaní nie je dostatočne pochopená nositeľmi rozhodnutí ani plánovačmi. Participácia verejnosti je často považovaná ako synonymum nájdenia konsenzu, čo je však nesprávne pochopenie. Zatiaľ čo dosiahnutie konsenzu je vždy želané, nie je to vždy dosiahnuteľné. Dobrý proces participácie verejnosti však dáva zainteresovaným subjektom možnosť artikulovať ich pohľady a seriózne ich zapracovať do rozhodovacieho procesu, aj v prípade, že rozhodnutie nie je úplne v súlade s týmito pohľadmi a postojmi. Participácia verejnosti by nemala byť vnímaná ako statická alebo jednorazová aktivita. Čo je považované za efektívnu participáciu verejnosti sa bude meniť naprieč vývojom projektu a jeho fázami ako počiatok projektu, plánovanie, implementácia a dlhodobé užívanie a manažment. Zakomponovanie záujmov verejnosti do plánovacieho procesu (kde sa diskusia bude otáčať okolo otázky „čo?“) môže napríklad vyžadovať, aby rôzne mechanizmy boli potrebné na udržanie záujmu verejnosti a kontinuálneho zapojenia počas implementačnej fázy (kde sa diskusia bude otáčať okolo otázky „prečo“). Navyše, participácia verejnosti by nemala byť vnímaná ako nevyhnutne vysoko formálny alebo mechanický proces. Kvalitný participatívny proces, alebo minimálne jeho veľká časť, by mala byť často vykonávaná pomerne neformálnou formou.

Pre modelové územie v Poprade sú odporúčané nasledovné **formy zapojenia zainteresovaných subjektov**:

Využit' ustanovené poradné komisie

Poradné komisie pozostávajú z predstaviteľov komúnit a sú profesionálmi v daných oblastiach rozhodovania a radia miestnej samospráve v otázkach životného prostredia, plánovania a výstavby. Dohodnú sa na vedúcom alebo hovorcovi a definujú úlohy, ciele, procedúry a pravidlá, ako aj vzťahy s miestnou samosprávou.

Organizovať plánovacie workshopy pre plánovanie v praxi

Tieto workshopy sú otvorené stretnutia kde sa diskutuje o otázkach plánovania verejnej občianskej vybavenosti v danej oblasti. Môžu byť pripravené a zvolané dobrovoľne skupinou miestnych občanov, ale mali by byť podporované miestnou samosprávou nakoľko sa týkajú oblastí, ktoré sa nachádzajú v obci. Územie je naznačené jednoduchou kresbou alebo je vypracovaný model tak, aby bol jednoducho zrozumiteľný pre miestnych občanov, ktorí môžu priamo ukazovať alebo dokresľovať lokalitu umiestnenia napríklad novej prevádzky (komunikácie, parkovanie, obchod, ihrisko, kultúrne či informačné body apod.) na danom území. Jedná sa takisto o workshop kde sú diskutované návrhy a výsledky sú prezentované na flipcharte (tabuľa s papierom na písanie). Týchto workshopov môže byť viacero a sú otvorené pre všetkých. Konečné výsledky workshopov sú zosumarizované v správe, ktorá je zaslaná miestnej samospráve.

V kľúčových rozhodnutiach využívať nástroj miestneho referenda

Toto je priama forma participácie verejnosti na rozhodovaní v oblasti plánovania, životného prostredia a výstavby. Vo všeobecnosti môže byť zvolané ako predmet dôležitých rozhodnutí v rámci života komunity a jej rozvoja. Môže byť iniciované miestnou samosprávou alebo občanmi prostredníctvom petície. Pre platnosť rozhodnutia je potrebný súhlas väčšiny členov zhromaždenia. Podmienkou pre schválenie výsledkov referenda je 50%-ná účasť voličov v rámci komunity a väčšina z nich musí odsúhlasiť rozhodnutie voči otázke referenda.

Organizovať Urban walk (spoločnú prechádzku)

Urban walk je nástrojom pre objasnenie a priblíženie otázok a predstavenie možných riešení. Pokiaľ verejnosť absolvuje najprv niektoré prípravné aktivity, napr. diskusie, workshopy a pod., je možné presunúť diskusiu do terénu alebo špecifickej záujmovej oblasti. Je však dôležité pri tejto metóde, aby bola implementovaná expertmi v danom odbore, ktorí vedia ukázať špecifiká návrhov, ktoré nie sú na prvý pohľad zjavné, a to aj v prípade, že občan navštevuje dané územie často. Takisto je možné konfrontovať idey a predstavy verejnosti v reálnych podmienkach územia, umožňuje to postupné profilovanie názorového konsenzu eliminovaním idey, ktoré nerešpektujú prírodné podmienky alebo sú pre rôzne dôvody kontraproduktívne.

Podporovať aktivity miestnych skupín úzkeho zamerania

Skupiny úzkeho zamerania predstavujú nástroj často zamieňaný si s verejnými diskusiami. Základným rozdielom medzi verejnou diskusiou a skupinou úzkeho zamerania je ich zameranie a cieľová skupina. Verejná diskusia tradične predstavuje nástroj zacielený na široké obecnstvo s cieľom komunikovať základné idey a predstavy iniciátora procesu. Taktiež sem patrí objasnenie problému a ciele aktivity, aktivácia verejnosti a zjednotenie významov individuálnej terminológie. Skupiny úzkeho zamerania sú primárne využívané na skúmanie názorov v rámci špecifickej skupiny občanov. Dôležitým elementom skupiny úzkeho zamerania je snaha priblížiť sa cieľovým individuálnym komunitám a preto sú tieto stretnutia vedené v ich domácom prostredí ako sú napríklad materské centrá, centrá voľného času, centrá pre seniorov apod.

Moderovať verejnú diskusiu prostredníctvom lokálnych a regionálnych médií

Diskusie zvykne byť vedená expertným facilitátorom vo forme kladenia otázok a je zameraná na získavanie názorov a postojov smerom k budúcu smerovaniu projektu a jeho očakávaného využitia. Týmto spôsobom možno dosiahnuť značný postup a špecifikovať požiadavky individuálnych cieľových skupín, čo následne umožňuje posunúť celý participatívny proces smerom k stanoveným cieľom.

Zbierať názory profesionálov prostredníctvom profesionálnych diskusných fór

Tieto fóra predstavujú platformu, prostredníctvom ktorej expertná verejnosť a profesionáli vo svojich oblastiach vstupujú do procesu. Urbanizmus nového projektu je téma plná rozličných otázok a pre množstvo profesií a preto tieto diskusie zvyknú byť orientované smerom na rôzne oblasti a územia, ktoré sú dôležité pre rozvoj nového projektu. Témy môžu zahŕňať napríklad dopravu, vodstvo a ekológiu, potenciál kultúrnych pamiatok, históriu mesta a jeho siluety, urbánnu ekonomiu, témy naprieč profesiami - komplexné riešenia projektu apod.

Expert z rozličných oblastí počas profesionálnych diskusií sa zvyčajne zameriavajú na potenciály a riziká možných riešení. Kľúčovým elementom profesionálneho fóra je príležitosť participácie pre širokú verejnosť v diskusii, kde sa verejnosť oboznamuje s postojmi expertov na dané témy a zároveň môžu priamo konfrontovať predstavy a názory expertov vo svetle diskusie profesionálov.

Zbierať nápady prostredníctvom organizovania otvorených výziev a urbanistických súťaží

Tento nástroj predstavuje mílnik prvej fázy procesu hľadania riešení. Jeho cieľom je získať nápady a možné prístupy pre komplexný dizajn. Cieľom súťaže nie je obdržať detailné návrhy konkrétneho rozmiestnenia objektov, ale skôr idey a prístupy k rozvoju v kontexte zadania súťaže.

Kapitola 3: ZHROMAŽĎOVANIE A OPTIMALIZÁCIA ZDROJOV, MECHANIZMUS KOMPROMISOV

Táto kapitola dokumentu adresuje všetky identifikované tematické oblasti:

- Ochrana HZÚ a regenerácia fyzických štruktúr vrátane budov ako aj infraštruktúry a mestských verejných priestorov nasledujúc princípy zachovania udržateľnosti kultúrnych a prírodných hodnôt pamiatok;
- Funkčná reštrukturalizácia HZÚ a konkurencieschopnosť v cieľom uspokojenia potrieb zainteresovaných subjektov a oživenia HZÚ a mesta vrátane pozitívnych spoločenských dopadov;
- Prístupnosť HZÚ a syntax podporujúca priestorovú a sociálnu inklúziu územia v meste a regióne ako podmienku pre vitálnosť a atraktivnosť pre obyvateľov a návštevníkov;
- Udržateľná kapitalizácia územného kapitálu HZÚ;
- Všetky tieto oblasti sú navzájom poprepájané a princípy, ktoré ich adresujú sú založené na integrovanom, multidisciplinárnom a participatívnom prístupe.

Naprieč vyššie spomínanými oblasťami je potrebné **budovať na efektívnom využití nasledujúcich kapacít a zdrojov** v meste Poprad:

Inštitucionálne aspekty

- Dobré/silné právne pokrytie;
- Vysoká úroveň profesionalizmu/expertízy;
- Vhodné a dostupné právne prostredie pre ochranu hodnôt, ktoré ide nad rámec špecializovanej legislatívy;
- Zapojenie akademickej sféry v meste a zapojenie mesta do medzinárodných projektov v spolupráci s univerzitami.

Procesné aspekty

- Existujúce dobre spracované procesy participácie verejnosti;
- Silné personálne zapojenie ľudí v menších komunitách (územne vymedzené, profesijné komunity).

Plánovacia dimenzia

- Legislatívna povinnosť prepájať priamo ochranu kultúrneho dedičstva a programov starostlivosti do strategickej územnej rozvojovej dokumentácie (socio-ekonomické programy a územné plány);
- Zákon o územnom plánovaní zahŕňa špecifický nástroj (územný plán) pre špecifické zóny v meste, napr. pamiatkové rezervácie a pamiatkové zóny (dve kategórie územnej ochrany);
- Navyše k izolovaným objektom na Slovensku existujú nástroje pre územné dedičstvo;
- Dobre rozvinuté prepojenia medzi zodpovednosťami za strategické rozhodovanie a prístup k finančným zdrojom (deformalizácia plánovania) v meste.

Naprieč vyššie spomenutými oblasťami je nevyhnutné **zameriť sa na opatrenia smerom k zlepšeniu** zamerané na nasledujúce oblasti v meste Poprad:

Inštitucionálne aspekty:

- Zlepšiť flexibilitu inštitúcií v ich reakcii na súčasnú situáciu a rozvoj a zlepšenie procesov monitorovania;
- Posilniť vymožiteľnosť práva využívaním kompetencií mesta daných stavebným zákonom;
- Rozšíriť používanie neformálnych nástrojov, najmä participácie verejnosti;
- Implementovať prechod od byrokratického plánovania smerom k plánovaniu orientovaného na výkon.

- Zakomponovať hodnoty kultúrnych pamiatok ako súčasť územného kapitálu v procesoch strategického plánovania a hodnotenia všetkých plánovaných rozvojových projektov;
- Rozvinúť užšiu spoluprácu mesta s akademickou sférou s cieľom katalyzácie prijímania inovácií do legislatívy a oficiálnych metodológií;
- Zvyšovať úroveň profesionalizmu oficiálnych predstaviteľov permanentným tréningom a šírením informácií.

Procesná dimenzia

- Spolupracovať s profesionálnymi inštitúciami a akademickým sektorom s cieľom posilnenia argumentačných kapacít v porovnávaní rôznych aspektov hodnôt budov pri rozhodovaní (nedostatky pri finančnom vyjadrení kultúrnych hodnôt);
- Posilniť profesionálne kapacity pre integrované plánovanie a rozhodovanie berúc do úvahy historické hodnoty na miestnej úrovni;
- Zakomponovať nástroje pre objektivizáciu rozhodovania úradníkov na úrovni mesta vrátane politických rozhodnutí mestského zastupiteľstva;
- Zaviest' nový kontrolný mechanizmus zameraný na správanie sa developerov vrátane pokút pri nesprávnych rozhodnutiach;
- Využívať vhodné finančné mechanizmy na podporu archeologických vykopávkov podľa zákona, pokrytých investormi;
- Vyvinúť jasnú marketingovú stratégiu mesta vrátane aspektov kultúrneho dedičstva (vo vnútri i navonok);
- Rozvinúť infraštruktúru služieb zabezpečujúcu prístup a viditeľnosť kultúrneho dedičstva;
- Vybudovať spoločné komplexné a integrované dáta a databázu HZÚ.

Naprieč vyššie spomenutými oblasťami je potrebné **zamerat' sa na opatrenia smerom k využivaniu nasledujúcich potenciálov** zameraných na tieto oblasti mesta Poprad:

Inštitucionálne aspekty

- Širšie zapojenie neformálnych aktivít pre občanov a štruktúry občianskej spoločnosti;
- Prax využívania neformálnych nástrojov pre zapojenie verejnosti;
- Prechod od rigidného vykonávania právnych predpisov oficiálnymi predstaviteľmi smerom k podpore ochrany identifikovaných hodnôt prostredníctvom aktívneho využívania;
- Stabilizácia politik rozvoja prostredníctvom vhodnej inštitucionalizácie strategického plánovania, ktoré znižuje napätie medzi krátkodobým trvaním volebného obdobia a dlhotrvajúcim procesom obnovy kultúrneho dedičstva.

Procesná dimenzia

- Dostupnosť poznatkov a transfer príkladov dobrej praxe;
- Nahradenie sektorálnych pohľadov na politiky vzťahujúcich sa na ochranu kultúrneho dedičstva integrovanými politikami pre udržateľný rozvoj vrátane synergických efektov trans-sektorálnych prístupov a opatrení;
- Viacstranné využitie investícií do kultúrneho dedičstva pre celkové benefity komunit;
- Využívať kapacity profesionálov v meste prostredníctvom zlepšenia prístupu verejnosti k poznatkom a informáciám;
- Potenciál kooperatívneho manažmentu kultúrneho dedičstva naprieč rozličnými zainteresovanými subjektami, samosprávami, vlastníckmi a aktérmi;
- Rozvoj štruktúr koordinácie/spolupráce naprieč administratívnymi a sektorálnymi hranicami, vrátane ich inštitucionalizácie.

Intenzívnejšie využívať dostupné nástroje strategického socio-ekonomického plánovania a územného plánovania **vrátane nasledujúcich úloh a aktivít:**

- a) Určenie smerov priestorového usporiadania a funkčného využitia územia;

- b) Určenie potrebných intervencií do územia pre účely sanitácie, rekonštrukcie alebo rekultivácie a určenie spôsobu ich ďalšieho využitia;
- c) Definovanie chránených území, chránených budov, tichých území a ochranných zón, pokiaľ nie sú určené inými nariadeniami a zabezpečenie ochrany všetkých chránených území v území;
- d) Formulovanie princípov a podmienok pre materiálnu a chronologickú koordináciu lokálne koncentrovanej výstavby jedným alebo viacerými developermi;
- e) Posudzovanie a hodnotenie územno-technických efektov budov a iných opatrení v území a navrhovanie ich rámcových podmienok pre environmentálne udržateľné a bezpečné využitie;
- f) Regulovanie umiestnenia budov a určenie územno-technických, územných a architektonických požiadaviek pre ochranu a realizáciu;
- g) Určenie princípov využitia prírodných zdrojov, územných podmienok a životného prostredia na zabezpečenie toho, aby aktivity v nich nepresahovali zaťaženie HZÚ;
- h) Vytvorenie potrebných materiálov pre tvorbu celkových plánov výstavby a technického zabezpečenia územia;
- i) Navrhovanie pravidiel pre výstavbu a využitie územia;
- j) Navrhovanie územno-technických a organizačných opatrení potrebných pre zlepšenie životného prostredia, dosiahnutie ekologickej stability a zabezpečenie udržateľného rozvoja.

Kapitola 4: MONITORING A VÝSLEDKY

Monitoring je jedným z hlavných inštrumentov efektívneho manažmentu HZÚ. Monitoring je systematický proces zbierania, analýzy a využívania informácií na sledovanie postupu projektu smerom k dosiahnutiu jeho cieľov a na sprevádzanie manažérskych rozhodnutí. Mal by pozostávať z pravidelne sa opakujúcich meraní vybraných ukazovateľov, ktoré charakterizujú rozvoj HZÚ s dôrazom na ich udržateľnosť a ochranu ich hodnôt. Aktivita sa môže nazývať monitoringom vtedy, ak sú splnené nasledujúce požiadavky:

- merania sú štandardizované;
- sú vybrané premenné, ktoré indikujú vývoj sledovaných procesov alebo charakteristiky, ktoré majú byť detekované;
- je určený rozsah (časový i priestorový) merania vhodný na detekovanie zmien.

Nie je možné vyvinúť monitorovací systém bez jasných cieľov pre monitorovanie. Definovanie cieľov a výber metód, štandardov, mierky a kritérií pre zber a hodnotenie dát, špeciálne vo vzťahu k efektívnosti opatrení implementovaného manažmentu vyžaduje interdisciplinárne poznatky dotknutých systémov. Preto je zapojenie predstaviteľov rozličných disciplín v rozvoji monitorovacích schém kľúčové. Návrh monitorovacieho systému je jedným zo základných krokov v plánovaní rozvoja HZÚ a projektovej/dizajnovej fáze rozvoja projektu, od plánovania k implementácii a ďalej.

Hodnotenie založené na dátach zozbieraných v procese monitorovania sa zameriava na očakávané a dosiahnuté výsledky - pozitívne i negatívne, priame i nepriame efekty, pozorovanie reťazca výsledkov, procesov, kontextuálnych faktorov a kauzality v cieľom pochopiť dosiahnuté efekty alebo ich nedostatok.

Hodnotenie sa zameriava na určenie relevancie, dopadov, efektívnosti a udržateľnosti intervencií a ich príspevkov k dosiahnutým výsledkom.

Zapojenie širokej verejnosti môže prispieť k vyššej efektívnosti monitorovacích procesov. Participácia profesionálov sa zdá byť dôležitým faktorom.